

Descoberta d'un pintor romànic

Per Fires s'obrí a Sant Pere de Galligans una exposició singular. Les pintures romàniques de l'absis de Sant Tomàs de Fluvià, descobertes el 1982, restaurades i consolidades al Centre de Conservació i Restauració de Sant Cugat del Vallès, sota la direcció de J.M. Xarrié. De tot el conjunt "descobert", les tècniques modernes ens mostraven l'absis, una considerable mitja clova fora de context: el bellíssim pantocràtor i els evangelistes zoomorfs.

La història d'aquesta recuperació no per coneguda deixa de ser exemplarment extraordinària. Durant el procés de restauració de l'església, aparegueren les pintures de l'absis recobertes d'una densa capa de calç grassa, i sota una falsa volta de rajol, la resta de pintures del sostre i les laterals que quedaven. L'esmentat Centre ha actuat amb cura i competència. Josep Calzada publicà el 1983 una documentada monografia, en la qual les abundoses quadricomies ja permetien fer-se càrrec de l'originalitat plàstica de l'anònim pintor. Un esdeveniment de primer ordre.

Les excel·lències del romànic català tothom les coneix i com totes les expressions artístiques "primitives", o bé es miren amb certa "racional" condescendència, o bé entusiasmen del tot. El pintor de Sant Tomàs de Fluvià és molt rural, molt directe, quasi impetuós. Al proverbial hieratisme i bidimensionalisme del romànic sembla aportar-hi una innovadora intuïció del moviment —les extremitats humanes, mans i peus—, un sentit del volum, un dinamisme expressiu en les mirades —precursor d'un cert psicologisme—, una robusta elegància decorativista en les orles, una dosificació en els colors freds i calents, els blaus i els terrosos.

La norma de Sant Isidor —recordada per Calzada en la monografia— relativa a les arts representatives al servei de la iconografia bíblica, segons la qual "pictura é fictura" (la pintura és ficció), adquireix tota la seva sàvia significació en la contundència plàstica figurativa, i a l'ensems autònoma, dels frescos romànics del pintor de Sant Tomàs de Fluvià.

La màgia del Kanch

Kanchanunga és una paraula tan màgica com "Supercalifragilisticòexpialidós", com "Uanbabulubabalambúbú", o com "Barsalona 92, objectiu da tots". El seu aire exòtic, l'emoció incontenible del desconegut, la sensació vertiginosa de tocar un trosset de cel amb la mà, podia haver inspirat molt bé aquells nou agosarats muntanyencs gironins a intentar fer el tercer cim més alt del món. Ni Mary Poppins perdia el seu somriure dolç quan baixava de les estrelles amb el paraigua, ni cap *rockerman* aflueixa davant la consigna, ni ningú no pot evitar la pell de gallina davant dels anells olímpics del Descobriment.

Per això quan els Valvi-boys eren a Katmandu, o camí del Camp-base, o a vint metres al cim, s'alimentaven dels aires del cel. Un cel que tenien a dues passes. La glòria era allà i enllac més. La querella contra Banca Catalana, els problemes de la feina, les sangoneres que els havien xuclat la sang pel camí, el fred, les llagues de les botes, la reducció de tropes, la situació de Filipines, les agressions contra el poble de Nicaragua, o la sortida de la crisi econòmica, vistes des d'allà dalt, havien de ser, m'imagino, batalletes molt poc originals, tan petites com les figures del pessebre de Nadal.

El 24 d'octubre, quan en Pep Permanyer, acompanyat del guia més competent del país, que es diu Ang Rita, posava la seva bota al cim del Kanch, la resta de companys van sentir, amb ell, el pessigolleig a l'estómac de l'orgull de la feina ben feta. No va ser el neguit gastrointestinal que van notar els que havien muntat l'apoteòsica rebuda a l'aeroport d'El Prat.

Varen convocar autoritats, periodistes, entusiastes muntanyencs, a les vuit del vespre a l'arribada Internacional. A l'hora prevista sortien, però, de la porta d'arribades Nacionals, els herois. "És que hem hagut d'agafar el pont aeri de Madrid". Després d'haver tastat la màgia del Kanch, i haver pogut compartir les primeres hores amb els que estimaven més, qui és el bonic que explica que l'arribada oficial havia estat a les onze del matí i no a les vuit del vespre? "Jo, ni pensar-hi. Balleem-los la sardana!".

El Psiquiàtric, cent anys després

Cent anys després, quan els responsables ja l'han induït a un *harakiri* progressiu, el Psiquiàtric de Salt ens crida a reflexionar amb ell, alhora que es nega al brindis amb cava, la celebració amb flors, i l'aniversari de pastisseria, espelmes i fotografia per al record. Es proposen, ja es veu clar, una commemoració "de boig". Es veu que el 1987, cent anys després, cal que tots volem sobre el niu del cucut. Volen aconseguir la conscienciació de la màxima que la salut mental és un problema que pertany a tothom i han iniciat la prevista programació anual amb una jornada sobre "Psiquiatria i Societat". L'alcalde Nadal hi aportà una entranyable collita pròpia: la dels bojos urbans d'aquesta ciutat que trepitja com ningú, llamborda a llamborda. Raimon Bonal hi va deixar clar que salut i societat són dos conceptes indistingibles i que el control social és una mala terapèutica. Eugenio Trias va deixar-hi constància de la necessitat de defensar la psicoanàlisi com a ciència revolucionària que és. Finalment, Fernando Savater va definir la clientela que tenen els psiquiàtrics afirmant que els bojos són individus amb una estratègia existencial equivocada.

El Psiquiàtric de Salt convidarà posteriorment a reflexionar sobre: "Psiquiatria i Medicina General", "Felicitat i Salut Mental", "Salut Mental i Serveis Socials", "Salut Mental i Mitjans de Comunicació", "Institució, Institucions i Salut Mental".

Hi ha possibilitats, doncs, d'impregnar aquesta consciència desitjada que la salut mental és un problema que pertany a tothom. Cent anys després, ara que els responsables l'han induït cap a un *harakiri* progressiu, ara que s'ha volat sobre el niu del cucut, sembla just que l'ordre establert trobi l'alternativa per als qui tenen una estratègia existencial equivocada. Al cap i a la fi, en un altre ordre, la mateixa estratègia seria un gran encert. I quan l'ordre es descompongui, "els botiguers escriuran poemes, les col·legiales es fujaran amb els taxistes, els obrers fumaràn havans, els intel·lectuals es tornaran ministres i els bojos acabaran tenint la raó", que diu Gabriel Celaya.

ENRIC MARQUÈS

PATRICI TIXIS

JOAN VALL CLARA

ART

ESPORT

SOCIETAT